

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ У 2025 РОЦІ: ВЕКТОРИ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7232>

МІХНО

Олександр Петрович

доктор педагогічних наук,
старший науковий
співробітник, директор
Педагогічного музею України,
м. Київ, Україна

Анотація. У статті проаналізовано міжнародну діяльність Педагогічного музею України у 2025 році як комплексний, системний і багатовекторний процес. На прикладі участі у міжнародній науковій конференції в Празі (Чеська Республіка), реалізації спільного онлайн-проекту зі Школою українознавства ім. Лесі Українки в Ноттінгемі (Велика Британія), організації українсько-угорського педагогічного діалогу в Посольстві Угорщини в Києві та участі у міжнародній виставці в Ризі (Латвія) висвітлено роль музею як активного суб'єкта наукової комунікації, популяризації української педагогічної спадщини, меморіальних практик і культурної дипломатії, що здійснюється із широким застосуванням сучасних цифрових форматів. Обґрунтовано, що така діяльність сприяла поглибленню професійних контактів, формуванню сталих міжнародних партнерств і посиленню присутності Педагогічного музею України в європейському та світовому гуманітарному просторі. Зроблено висновок про ефективність багатовекторної стратегії міжнародної діяльності музею для інтеграції української педагогічної спадщини у світовий науково-культурний дискурс та зміцнення міжнародної співпраці.

Ключові слова: Педагогічний музей України; міжнародна діяльність; наукова комунікація; українська педагогічна спадщина; цифрові проекти; культурна дипломатія.

У сучасному світі міжнародна дипломатія дедалі більше набуває гуманітарного та культурного виміру, у якому провідну роль відіграють не лише офіційні протоколи, а й міжінституційна співпраця, міжособистісна комунікація та обмін ціннісними смислами. В цьому контексті культурна дипломатія постає як вагомий чинник формування взаєморозуміння між народами, що базується на діалозі, емпатії та визнанні культурного різноманіття. Музеї, як зберігачі й інтерпретатори культурної спадщини, стають активними суб'єктами цієї дипломатії. Вони не лише презентують національну культуру, а й створюють простір для міжнародного діалогу, наукового обміну та міжкультурної взаємодії. Коли конференція перетворюється на діалог, виставка – на зустріч культур, а окремий експонат – на символічний міст між країнами, музей виступає посередником у пізнанні «іншого» через мову матеріальної й духовної спадщини.

Саме в такому широкому гуманітарному контексті логічно осмислювати й міжнародну діяльність *Педагогічного музею України*, яка інтегрується в глобальний культурний діалог (Березівська & Міхно, 2022; Міхно, 2017, 2022a, 2022b, 2022c; Ткаченко, 2022). Для України в умовах збройної російської агресії ця діяльність набуває особливого значення, стаючи інструментом «м'якої сили», утвердження

національної ідентичності та демонстрації стійкості освітньо-культурної сфери. Педагогічний музей України як провідна інституція у сфері збереження й дослідження історії освіти посідає важливе місце в цьому процесі. У 2025 році міжнародна діяльність музею реалізовувалася через низку напрямів і форм співпраці, що сприяли зміцненню наукових контактів, розвитку партнерств і посиленню присутності української педагогічної спадщини у європейському і світовому освітньо-культурному просторі.

Участь у міжнародній науковій конференції як інструмент академічного представництва

Одним із провідних напрямів міжнародної діяльності музею стала участь у науковій конференції «Nature as a teacher. Historical and Contemporary Use of the Natural Environment and School Gardens for Education» / «Природа як учителька. Історичне та сучасне використання природного середовища і шкільних садів у освіті», що відбулася 19-20 червня 2025 р. у Національному педагогічному музеї та бібліотеці Яна Амоса Коменського (Прага, Чеська Республіка). Форум об'єднав дослідників із Австрії, Німеччини, Словенії, Угорщини, України, Франції, Чехії та інших країн, зосередивши увагу на історичних і сучасних підходах до використання природного середовища в освітньому процесі.

Педагогічний музей України був єдиним представником української музейної спільноти. Старший науковий співробітник музею *Кіра Степанович* представила англomовну доповідь «Nature in the Pedagogical Heritage of Tymofiy Lubenets (1855–1936)», у якій розкрила малодосліджені аспекти спадщини педагога, зокрема його трактування природи як активного чинника формування особистості. Доповідь засвідчила як науковий потенціал досліджень з історії української освіти, так і можливості їхнього осмислення в сучасних музейних практиках.

Участь Педагогічного музею України у конференції мала стратегічне значення. По-перше, музей забезпечив повноцінну присутність України в європейському професійному середовищі, репрезентувавши вітчизняні дослідження з історії освіти та музейної справи й продемонструвавши їхню ґрунтовність та практичну релевантність. По-друге, педагогічна спадщина Тимофія Лубенця була інтегрована у міжнародний науковий обіг, що відкриває перспективи для її подальшого вивчення й інтерпретації. По-третє, участь музею підтвердила його статус як активного й авторитетного суб'єкта міжнародної науково-музейної співпраці, здатного пропонувати змістовні дослідницькі підходи та посилювати голос України в європейському гуманітарному просторі.

Наукову значущість конференції забезпечив широкий спектр тем: історія та сучасні моделі шкільних садів у європейських країнах, педагогічні концепції Джона Раскіна, Гуго Кюкельгауза та Анни Леснай, а також музейні інтерпретації природного середовища як освітнього ресурсу. Фаховий діалог сприяв напрацюванню нових підходів до інтеграції екологічно спрямованих практик у дослідницьку й музейну діяльність. Отримані матеріали та професійні контакти стали основою для подальшої міжнародної співпраці Педагогічного музею України, відкриваючи можливості для

розвитку історико-педагогічних досліджень і впровадження екологічно спрямованих підходів у сучасну музейну та освітню роботу (Педагогічний музей України, 2025а).

Онлайн-проекти та віртуальна комунікація: досвід співпраці з діаспорою

Важливим вектором міжнародної діяльності Педагогічного музею України стала робота з українською діаспорою, що здійснювалася з активним використанням цифрових технологій. Ювілей Школи українознавства імені Лесі Українки в Ноттінгемі (Велика Британія) став приводом для реалізації масштабного онлайн-проекту «70 років Школі українознавства імені Лесі Українки в Ноттінгемі: історія, спадок, майбутнє», який тривав із лютого по липень 2025 року та мав ознаки довгострокової науково-просвітницької кампанії.

Чотирнадцять публікацій у соціальних мережах, супроводжувані архівними світлинами та аналітичними текстами, одночасно виконували кілька завдань: документували історію унікального освітнього осередку, популяризували його досвід серед української та міжнародної освітньо-музейної спільноти, а також вшанували учителів діаспори, підкреслюючи значення їхньої педагогічної праці та культурного служіння. Публікації поєднували ілюстративний матеріал із аналітичними текстами, що дало змогу поглиблено інтерпретувати зміст візуальних джерел та відтворити етапи розвитку школи як освітнього й культурного осередку української громади у Великій Британії.

Високі показники медіа-ефекту (понад 32 тис. переглядів і 1,2 тис. взаємодій) засвідчили значний суспільний запит на такі публікації. Систематизація матеріалів у форматі віртуальної виставки з 6 розділами та понад 130 світлинами трансформувала ефемерний контент соціальних мереж у сталий онлайн-ресурс, що має важливе значення для подальших академічних досліджень з історії української еміграції (Максимук, Буняк & Міхно, 2025). Проект засвідчив ефективність цифрових платформ для реалізації міжнародних освітньо-

культурних ініціатив, сприяв зміцненню зв'язків між Україною та діаспорою і став прикладом успішної інтеграції матеріалів з історії освіти у сучасну медіапросторову комунікацію.

Організація міжнародних заходів: педагогічний діалог як форма культурної дипломатії

Яскравим прикладом культурної дипломатії та інституційної співпраці став захід «Тереза Брунскі і Софія Русова: українсько-угорський педагогічний діалог», організований 3 жовтня 2025 р. спільно з Посольством Угорщини в Україні. Подія поєднала урочистий і науковий формати, перетворившись на платформу для міжнародного педагогічного діалогу, яка підтвердила значущість міждержавної педагогічної співпраці та підкреслила гуманістичні цінності, спільні для української та угорської освітніх традицій.

Урочисте відкриття заходу здійснили Надзвичайний і Повноважний Посол Угорщини в Україні Антал Хеїзер та президент Національної академії педагогічних наук України, академік *Василь Кремень*.

Виступи організаторів підкреслили культурно-освітнє значення співпраці між країнами, символічність поєднання імен Терези Брунскі та Софії Русової – видатних педагогинь, яких об'єднує гуманістичне виховання, любов до дитини та пра-

гнення оновлення суспільства через освіту. Наукові доповіді провідних учених НАПН України (Ольги Сухомлинської, Олександра Міхна, Ольги Рейпольської) та угорських фахівців (Едіт Неметне Ковач, Еріку Шоварі-Кіш) створили простір для порівняльного аналізу педагогічних систем та ідентифікації спільних європейських гуманістичних цінностей у спадщині обох педагогинь.

Педагогічний музей України виступив тут як інтегратор і медіатор, забезпечивши науковий супровід, підготувавши виставковий стенд «Софія Русова – фундаторка українського дошкілля» на основі власних фондів, тим самим утверджуючи авторитет музею як головного депозитарія матеріалів з історії української освіти (Міхно, 2025).

Захід засвідчив спільність гуманістичних цінностей, що поєднують Україну та Угорщину, та підкреслив значення постійного українсько-угорського педагогічного діалогу. Він став платформою для обміну досвідом і знаннями, сприяв розвитку співпраці у сфері освіти, науки та культури, а також продемонстрував, як історична спадщина видатних педагогинь може впливати на сучасну практику й формувати стратегії культурної дипломатії.

Участь у міжнародних виставкових проєктах: буквар – символ національної ідентичності

Участь Педагогічного музею України у міжнародній виставці «ABC-book as a Mirror of Society» / «Буквар як дзеркало суспільства» (Ризький шкільний музей, Латвія) стала значущою подією як у професійному, так і в суспільно-культурному вимірах. Виставка, що відкрилася 23 жовтня 2025 р., об'єднала музеї історії освіти з шести європейських країн – Латвії, Естонії, Німеччини, Словенії, Італії та України, – запропонувавши погляд на буквар як на унікальний індикатор соціальних трансформацій, державної політики та громадянських цінностей різних епох.

Педагогічний музей України представив відеопрезентацію, що охоплює понад чотири століття

розвитку української букваристики – від першовидання Івана Федорова 1574 року до сучасних підручників. У змісті й навчальних функціях букваря, у способах подання матеріалу, мовному оформленні та художньому вирішенні послідовно простежується еволюція української педагогічної думки, зміна освітніх концепцій, а також станов-

лення національної ідентичності. У відео підкреслено, що буквар завжди був не лише навчальною книжкою, а й носієм культурної пам'яті, засобом формування світогляду та громадянських орієнтирів. Презентація була озвучена із [використанням технологій штучного інтелекту](#).

Онлайн-відкриття виставки об'єднало представників країн-учасниць. Від Педагогічного музею України долучилися директор [Олександр Міхно](#) та старший науковий співробітник [Вікторія Бондаренко](#). У своєму виступі О. Міхно наголосив, що участь України у цьому проєкті має особливе й символічне звучання: у час війни демонстрація української педагогічної спадщини є актом культурної стійкості й підтвердженням того, що освіта й культура залишаються джерелом духовної сили та інструментом утвердження національної ідентичності навіть у найскладніших умовах (Педагогічний музей України, 2025b).

Представлення українських матеріалів поруч із колекціями Латвії, Естонії, Німеччини, Словенії та Італії інтегрувало українську освітню традицію у ширший європейський контекст, підкресливши природність її присутності у спільному культурно-освітньому просторі. Водночас проєкт засвідчив

цінність міжнародної співпраці музеїв історії освіти та актуальність комплексного осмислення історії навчальної книги як дзеркала суспільства.

Педагогічний музей України висловлює щиру подяку головному організатору – Ризькому шкільному музею – та партнерам із Німеччини, Словенії, Італії й Естонії за плідну співпрацю, підтримку та солідарність з Україною.

Отже, міжнародна діяльність Педагогічного музею України у 2025 р. мала багатовекторний, системний та стратегічний характер. Вона поєднувала наукову комунікацію, культурну дипломатію, популяризацію української педагогічної спадщини та використання сучасних цифрових технологій для представлення музейних матеріалів. Музей утвердив себе як репрезентант української педагогічної науки та активний учасник міжнародного діалогу, здатний ініціювати міжінституційну співпрацю та створювати змістовний контент.

Отримані професійні контакти, напрацювання та міжнародне визнання створюють основу для подальшої інтеграції української педагогічної спадщини у європейський та світовий науково-культурний простір, розвитку міжнародної музейної співпраці та популяризації українських освітніх традицій.

Поєднання наукових, культурних і цифрових підходів підтвердило роль Педагогічного музею України як інституції, що забезпечує поширення, осмислення та визнання української педагогічної спадщини у сучасному міжнародному гуманітарному дискурсі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Березівська, Л.Д., & Міхно, О.П. (2022). Норвезько-український науковий семінар з історії освіти. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(2), 1-4. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4230>
- Максимук, Л., Буняк, Н., & Міхно, О. (2025). *70 років Школі українознавства імені Лесі Українки в Ноттінгемі: історія, спадок, майбутнє* [Віртуальна виставка]. Педагогічний музей України. <https://pmu.in.ua/news/70-rokiv-shkoli-ukrainoznavstva-imeni-lesi-ukrainky-v-nottinhemi-istoriia-spadok-majbutnie/>
- Міхно, О.П. (2017). Міжнародна партнерська діяльність як провідний напрям роботи Педагогічного музею України. *Культурологічний альманах*, (5): *Культурна дипломатія: стратегія, моделі, напрями*, 83–87. Вінниця: Нілан-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/715633/>
- Міхно, О. (2022a). Міжнародна діяльність Педагогічного музею України в умовах воєнного стану. У С.О. Довгий (ред.), *Музейна педагогіка в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного круглого столу* (м. Київ, 26 травня 2022 р., с. 93

- 97). Київ: Національний центр «Мала академія наук України». <https://cutt.ly/wNnRDmC>
- Міхно, О.П. (2022b). Інформаційний фронт: діяльність Педагогічного музею України в умовах воєнного стану: виступ на онлайн-конференції німецькомовних шкільних музеїв Німеччини, Австрії та Швейцарії. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4119>
- Міхно, О. (2022c). Участь Педагогічного музею України у міжнародних наукових заходах як спосіб промоції української педагогічної спадщини. У Ю. Курдина (упоряд.), *Культурна спадщина: інноваційні підходи та сталий розвиток: тези міжнародної науково-практичної конференції* (9-10 вересня 2022 р., с. 55-57). Львів: Національний університет «Львівська політехніка». <https://cutt.ly/cV6z630>
- Міхно, О. (2025). Українсько-угорський педагогічний діалог. *Освіта і суспільство*, 6 (87), 4. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747085/>
- Педагогічний музей України. (2025a). *Педагогічний музей України на міжнародній конференції «Природа як учителька»*. <https://pmu.in.ua/news/pedahohichnyj-muzej-ukrainy-na-mizhnarodnij-konferentsii-pryroda-ia-uchytelka/>
- Педагогічний музей України. (2025b). *Участь Педагогічного музею України у міжнародній виставці «Буквар як дзеркало суспільства»*. <https://pmu.in.ua/news/uchast-pedahohichnoho-muzeiu-ukrainy-u-mizhnarodnij-vystavtsi-bukvar-ia-dzeralo-suspilstva/>
- Ткаченко, Л. (2022). Педагогічний музей України: презентація діяльності на міжнародній конференції. *Освіта і суспільство*, (3), 2. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/2676/>

INTERNATIONAL ACTIVITIES OF THE PEDAGOGICAL MUSEUM OF UKRAINE IN 2025: VECTORS OF SCIENTIFIC COMMUNICATION AND CULTURAL DIPLOMACY

Oleksandr Mikhno

DSc in Education, Senior Researcher, Director, Pedagogical Museum of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The article analyses the international activities of the Pedagogical Museum of Ukraine in 2025 as a complex, systematic and multi-vector process. Using the example of participation in the international scientific conference in Prague (Czech Republic), the implementation of a joint online project with the Lesya Ukrainka School of Ukrainian Studies in Nottingham (Great Britain), the organisation of the Ukrainian-Hungarian pedagogical dialogue at the Embassy of Hungary in Kyiv, and participation in the international exhibition in Riga (Latvia), the article highlights the role of the museum as an active subject of scientific communication, popularisation of the Ukrainian pedagogical heritage, memorial practices, and cultural diplomacy, carried out with the widespread use of modern digital formats. It is argued that such activities contributed to the deepening of professional contacts, the formation of stable international partnerships and the strengthening of the presence of the Pedagogical Museum of Ukraine in the European and global humanitarian space. The conclusion is drawn regarding the effectiveness of the museum's multi-vector strategy of international activity for the integration of Ukrainian pedagogical heritage into the global scientific and cultural discourse and the strengthening of international cooperation.

Keywords: Pedagogical Museum of Ukraine; international activities; scientific communication; Ukrainian pedagogical heritage; digital projects; cultural diplomacy.

Дата публікації: 28 грудня 2025 р.